
AFSCHEID VAN IMIDACLOPRID?

Tot nu toe zit er nog te veel 'bijengif' in de sloot

Ondanks strenge maatregelen zit er nog steeds te veel van het 'bijengif' imidacloprid in de sloot, constateert de wetenschapper. Tijd om het middel te verbieden, vindt de activist. De toelatingsinstantie denkt dat de maatregelen nog vruchten kunnen afwerpen. Dat wordt dus weer wachten op het volgende rapport?

HARRY PERRÉE

Het pesticide imidacloprid, ook wel bekend als 'bijengif', overschrijdt consequent de normen voor de kwaliteit van oppervlaktewater. "Als je het kaartje ziet, zie je dat bij glastuinbouw, bollenvelden en boomteelt er continu overschrijding is", zegt wetenschappelijk onderzoekster Martina Vijver. "Er is een enorme teruggang in wilde bijen en vlinders. Dit is gewoon een gevaarlijk middel, dat niet op velden of akkers thuishoort", vindt Herman van Bekkem van Greenpeace. "Als je iets hebt wat het hele probleem oplost, kun je er gif op innemen dat daar neveneffecten aan zitten", meent hoogleraar entomologie Marcel Dicke. 'Ik vind normoverschrijding onacceptabel en acht verdergaande maatregelen noodzakelijk indien met de al genomen maatregelen niet op zeer korte termijn de overschrijdingen zijn verminderd', aldus staatssecretaris Martijn van Dam van Economische Zaken. Vaarwel dus, imidacloprid, zou je zo zeggen. Toch is het nog lang niet zo ver.

Onderdompeling

Het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (Ctgb), dat de bevoegdheid heeft om de toelating voor pesticiden in te trekken of voorwaarden op te leggen, ziet op dit moment namelijk geen aanleiding om de toelating voor imidacloprid in te trekken. Imidacloprid is een systemisch pesticide: het wordt niet op de plant gespoten, maar bijvoorbeeld via zaadcoating of onderdompeling van wortels in de plant gebracht. Voor alle duidelijkheid: de regels zijn afgelopen jaren al flink aangescherpt: na een besluit van de EU in 2013 heeft het Ctgb op 30 september 2013 11 toelatingen ingetrokken en 7 beperkt. Het gebruik voor gewassen die bijen aantrekken is grotendeels verboden, de toelaatbare norm voor imidacloprid in het oppervlaktewater is flink verlaagd en er zijn extra voorwaarden gesteld aan het gebruik. Maar ja, dat helpt niet, constateert Martina Vijver van het Centrum voor Milieuwetenschappen (CML) van de Universiteit Leiden. Ze heeft in 2015, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, de concentraties van het pesticide in oppervlaktewater onderzocht. De wetenschappelijk onderzoekster staat ook aan de

wieg van de bestrijdingsmiddelenatlas, die toptienlijstjes bevat van bestrijdingsmiddelen die de normen het meest overschrijden. Imidacloprid staat daar stevast bovenin, met continue en hoge overschrijdingen, bevestigd Vijver. Van een daling is in de periode 2010 tot en met het eerste kwartaal van 2015 nauwelijks sprake. Dat is opvallend. Immers, sinds 1 mei 2014 moeten tuinbouwbedrijven die imidacloprid gebruiken en op het water lozen een zuiveringsinstallatie hebben die het imidacloprid voor 99,5 procent uit het water halen. Vijver legt uit dat de gecontroleerde distributie van imidacloprid - alleen telers met een werkende zuiveringsinstallatie mogen de pesticide kopen - pas vijftien maanden later (augustus 2015) is opgestart. En pas in december 2015, vervolgt ze, is gestart met handhaving. Daar komt nog eens bovenop dat de zuivering, "ontzettend moeilijk" is. "Daar hebben ze nu onwijs technische snufjes voor die ze uittesten in een pilotfase, maar die zijn helemaal nog niet operationeel. En dat wist iedereen."

Watervlo

Opvallend is ook dat het Ctgb tussen 2004 en 2014 het zogenaamde toelatingscriterium (toelaatbare concentratie van de stof in oppervlaktewater) heeft aangescherpt van 180 microgram/liter naar 0,027 microgram/liter. "Weet je wat het is", legt Vijver uit, "als de industrie nieuwe stoffen ontwikkelt, dan lopen wij daar achteraan. Dit is een voorbeeld van een heel specifiek werkingsmechanisme en een verkeerde keuze voor wat betreft het toetsingsorganisme vanuit de risicobeoordelaars." Die hebben bij toelating namelijk gekeken naar de effecten voor de watervlo. En die bleek nou niet weinig last te hebben van imidacloprid. Eendagsvliegen en daarmee mogelijk ook andere groepen insecten, bleken later echter zeer gevoelig zijn voor de stof. In opdracht van de staatssecretaris gaat het CML monitoren of in de maanden januari, februari en maart van 2016 de normoverschrijding daalt. Hoe reëel is dat, als de zuiveringsinstallaties nog niet operationeel zijn? "Het is met bepaalde zuiveringstechnieken makkelijk te halen", reageert woordvoerder Hans van Boven van het Ctgb. Hij noemt de zuivering en de gecontroleerde distributie een haalbare oplossing maar verwijst voor de uitvoering hiervan naar de Stichting Certificatie Distributie Gewasbeschermingsmiddelen. Het Ctgb krijgt in juli van dit jaar de monitoringresultaten van het CML en adviseert vervolgens na de zomer de staatssecretaris over de vraag of de toelating moet worden ingetrokken of dat er extra maatregelen nodig zijn.

DE ROOFMIJT PHYTOSEIULUS PERSIMILIS

De roofmijt *Phytoseiulus persimilis*

Eendagsvliegen bleken gevoeliger dan het testorganisme, de watervlo

Een weinig heilzame route is het, meent Herman van Bekkem van Greenpeace. "We zitten al JA-REN met een te hoog gehalte imidacloprid in het oppervlaktewater en ik zie vanuit politiek en Ctgb constant verdrag: we moeten éérs de nieuwe studie afwachten, dán moeten we nog eens kijken wat het Ctgb van die nieuwe studies vindt, dán moeten we de universiteit van Wageningen nog eens vragen. Vervolgens doen de boeren iets en moeten we nog een paar jaar wachten op de uitkomsten van die ingrepen. Uiteindelijk zie je aan de onderzoeken van de waterschappen dat de imidaclopridgehaltes niet of heel weinig verminderen." Wat Greenpeace betreft wordt de pesticide per direct uit de schappen gehaald.

Roofmijten

Hoogleraar entomologie Marcel Dicke van de Wageningen University waarschuwt voor een heilloze welles-nietesdiscussie: "In plaats van de discussie toe te spitsen op de vraag of we wel of niet verder moeten met dit middel, zou ik zeggen: laten we vooral inzetten op milieuveilige alternatieven." Veel land- en tuinbouwers grijpen veel te vroeg naar de gifspuit. Onnodig, meent Dicke. Toen in de jaren zeventig spintmijt ongewoelig voor pesticiden was, bleek de oplossing te liggen in roofmijten, vertelt de insectenkenner. Vervolgens konden de tuinders tegen de witte vlieg geen pesticiden meer gebruiken, omdat die de roofmijten zouden doden. Dus werden de witte vliegen bestreden met sluipwespen. Voor een volgende plaag ging het net zo. "Op dit moment zijn er misschien wel twintig plagen die bekend zijn in kasteelten, maar die worden allemaal door eigen biologische middelen bestreden. Er zijn zoveel methoden die we kunnen gebruiken maar waarnaar te weinig onderzoek gedaan wordt, omdat meestal gezegd wordt dat ze niet de totale oplossing leveren. Ik denk dat dat vertroebelt. Er zijn veel oplossingen die misschien niet individueel de oplossing bieden, maar als geheel in een systeem gewat een oplossing kunnen bieden."